

‘Ik mis de *esprit de corps* van het OM’

Maar managen mist EHRM-rechter Egbert Myjer niet

Ruim twee jaar geleden verliet Egbert Myjer het OM om de Nederlandse rechter te worden in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In zijn woning in Leiden vertelt hij over de hechte vriendschappen binnen het OM, inspirerende lunches en de zaak van de Italiaan die een blonde vrouw zocht.

Bent u nog welkom in Nederland? Onlangs stonden de kranten vol over een arrest van uw Hof, waarin werd geoordeeld dat Nederland een afgewezen asielzoeker niet mocht terugsturen naar Somalië.

‘Omdat ik het met mijn collega’s eens was dat Nederland fout zat? Ach, het is niet echt relevant of ik mij populair maak bij de Nederlandse overheid. Ik zit in Straatsburg als onafhankelijk rechter, niet als pleitbezorger van Nederland. Het recht op leven is een absoluut recht. Dat betekent dat wij heel precies moeten kijken of het aanneemelijk is dat deze afgewezen meneer Salah Sheekh voor zijn leven te vrezen heeft wanneer hij terug moet naar Somalië. Het aardige is dat wij zo’n zaak met een Europees oog bekijken. Bij ons oordeel betrekken we niet alleen hoe Nederland aankijkt tegen de veiligheid in de verschillende gebieden in Somalië, maar ook hoe andere Europese landen en mensenrechtenorganisaties daarover denken.

Wij hebben ons er in deze beslissing voor beijverd, dat het arrest duidelijk is voor de mensen die er in Nederland mee moeten werken: rechters, advocaten en medewerkers van de IND. Ik vind dat ik als nationaal rechter een voorlichtende taak heb. Een arrest moet geen vraagtekens laten

bestaan. Men moet er in Nederland direct mee aan de slag kunnen.’

Lukt het om in de raadkamer uw collega’s de bijzonderheden van de Nederlandse rechtspraktijk uit te leggen?

‘Ik heb veel profijt van de praktijkervaring die ik als advocaat-generaal en als rechter heb opgedaan. Dat draagt soms echt iets bij aan de discussie in de raadkamer. Ik zou dolgraag voorbeelden willen noemen, maar het geheim van de raadkamer maakt dat ik dat niet doe. Laat ik zeggen dat het zich bijvoorbeeld kan voordoen bij discussies over de hantering van strafvorderlijke dwangmiddelen of over het oproepen van bedreigde getuigen. Ook de “law in the books” moet worden uitgelegd tegen de achtergrond van wat in de praktijk mogelijk is. Om te voorkomen dat het te theoretisch en onpraktisch wordt, is het soms goed dat er een praktijkman in de kamer zit.’

Zijn mensen uit de praktijk dan zo schaars in Straatsburg?

‘Het mooie aan het Hof is dat de rechters zulke verschillende achtergronden hebben. Er zijn oud OM’ers, zoals mijn Italiaanse collega en ik, rechters, advocaten, hoogleraren en topambtenaren. De president heeft

alle smaken evenwichtig over de kamers van het hof verdeeld. In iedere kamer zit een goede mix, als je kijkt naar werkervaring, juridische kennis, taal en ook rechtscultuur. Om een voorbeeld te geven: met de toetreding van Montenegro zullen we zes rechters hebben uit het voormalige Joegoslavië. Die moet je dus niet bij elkaar zetten. Hetzelfde geldt voor Nederland en de Scandinavische landen. Door de verdeling van rechters wordt blokvorming voorkomen en heb je steeds een open, veelzijdige discussie. Die discussies gaan door aan de lunchtafel. We beginnen in Straatsburg vroeg en we gaan laat weg, maar tussendoor nemen we uitgebreid de tijd voor de lunch. Dat zijn steeds buitengewoon geanimeerde gesprekken tussen mensen uit 46 landen, die zonder uitzondering in eigen land op een hoog niveau hebben gefunctioneerd. De lunch, dat is iedere dag weer een feest!’

Het Hof kent, anders dan de Nederlandse rechtspraak, een systeem van “dissenting” en “concurring opinions”. Hoe kijkt u daar tegenaan?

‘Ik ben een groot voorstander. Het grote voordeel is dat je je niet kunt verschuilen achter de meerderheid. Wie het in de raadkamer oneens is met de meerderheid, zal zijn argumenten op papier moeten zetten. Dat komt de kwaliteit van het debat alleen maar ten goede. Inmiddels heb ik een keer of tien een afwijkende mening geformuleerd. Ik weet nog goed hoe het ging met het concept van mijn eerste “dissenting opinion”. De voorzitter riep mij bij zich en zei vaderlijk over mijn concept: “Zo plegen wij

Egbert Myjer: 'De lunch in Staatsburg is iedere dag weer een feest.' Foto's: Gerhard van Roon

hier niet helemaal met elkaar om te gaan." Er is dus debat, maar het blijft wel hoffelijk. Er zijn onder de dissenting opinions echte juweeltjes. Het is prachtig om te lezen wat mijn Maltese collega Bonello soms schrijft. Die kan vlijmscherp formuleren, op het literaire af.'

Uw enthousiasme over Straatsburg is duidelijk. Zijn er ook dingen die u mist uit uw tijd bij het OM?

'Wat ik in ieder geval mis, is de grote onderlinge verbondenheid, het *esprit de corps*. Ik kwam destijds na 12 jaar zitten naar het OM. Daar ben ik in een warm bad gestapt. Bij

len. Het was heerlijk om hoofdadvocaat-generaal te zijn vanwege het directe contact met de mensen en vanwege mijn eigen projecten, zoals de gedragscode OM. Maar ik had meer moeite met *Het OM Verandert*. Bij die ontwikkelingen had ik het gevoel dat ik mijn mensen moest beschermen tegen het Verandermonster. Ik heb naar eer en geweten op de winkel gepast, maar ik denk dat het goed is dat die veranderingen nu door anderen worden doorgevoerd. Gevoelsmatig vind ik het jammer dat het allemaal nog centraler en efficiënter moet worden, maar ik begrijp het natuurlijk wel. In Straatsburg zijn we genoodzaakt om eigenlijk precies hetzelfde te doen.'

'Ik had het gevoel dat ik OM'ers moest beschermen tegen het Verandermonster'

het Haagse – en later ook het Amsterdamse – ressortparket zijn hechte vriendschappen ontstaan die nog steeds voortduren. Om een sprekend voorbeeld te geven. De Ikea-spullen in mijn huis in Straatsburg zijn in elkaar geschroefd door Arend Vast (de hoofdofficier Zwolle). Arend is toen een paar dagen overgekomen om ons te helpen bij het inrichten. In ons huis in Straatsburg hebben wij een logeerkamer en die wordt met grote regelmaat gebruikt door oud-collega's van het OM.

Wat ik veel minder mis, is het leidinggeven. Ik had het nooit van mezelf verwacht, maar ik ben blij dat ik niet meer hoeft te managen. Er is een grote last van mijn schouders geval-

Hoe gaat het daar in Straatsburg met de achterstanden? In het verleden heeft u daar waarschuwend woorden over gesproken.

'Er is van alles geprobeerd om de efficiency te verhogen, maar het feit blijft dat er veel meer klachten binnenkomen dan we kunnen verwerken. We hebben al een zware filterprocedure. We zijn opgedeeld in comités van drie rechters om zaken op ontvankelijkheid te toetsen. Ik zit met de Zweedse en Letse rechter. Per keer gaat dat dan om een klacht of tachtig. Meestal kunnen we beslissen op grond van de door onze medewerkers gemaakte samenvatting. Ik zorg er wel voor dat ik bij iedere Nederlandse klacht

het dossier heb gelezen. Alleen bij twijfel komen we bij elkaar.

Bijna 95% van de klachten is niet-ontvankelijk. Er zit veel nonsens tussen. Mijn voorlopige favoriet is de zaak van de Italiaan die vond dat zijn land het recht op familielevens had geschonden. De man kon maar geen vrouw vinden en had toen de Italiaanse Staat tevergeefs verzocht voor hem een echtgenote te regelen. Liefst een blonde, blauwogige van minstens 1.76m.

Er is nu een concept-protocol bij het Verdrag, dat het mogelijk maakt om zaken sneller te behandelen. We kunnen dan bijvoorbeeld gaan werken met kamers van drie rechters en met unusrechtspraak voor de ontvankelijkheidstoets. Dat protocol is inmiddels geratificeerd door 45 van de 46 lidstaten, maar het is vlak voor kerstmis afgeschoten door het Russisch parlement. Dat is rampzalig voor ons. Wonderbaarlijk toch dat juist het land met de meeste klachten tegen zich, op deze manier blokkeert dat het Hof efficiënter gaat functioneren.'

Zijn er landen die zich niets gelegen laten liggen aan de uitspraken van het Hof?

'Zo ver zou ik zeker niet willen gaan. Iedere lidstaat heeft zich verplicht om de uitspraken van het Hof na te leven. Wel hanteert men daarbij nogal eens verschillende snelheden. In de voorhoede zitten landen als Nederland. Na een geconstateerde schending, neemt de Nederlandse overheid snel maatregelen. Het regiem in de EBI is bijvoorbeeld meteen aangepast, nadat het Hof zich daar kritisch over had getoond. De

middengroep zijn de landen die gevolgen aan onze arresten verbinden, maar daar de tijd voor nemen. De laatste categorie zijn de lidstaten die meteen al zeggen dat het voorlopig nog niet gaat lukken. Hoopgevend is in ieder geval dat landen niet altijd in de laatste groep blijven hangen. Turkije is een voorbeeld. Vroeger kregen we daarvandaan echt akelige zaken binnen, zoals geweldda-

zijn wel eens incidenten, maar dat zijn dan ook echt incidenten. Als ik dan naar de Schiedammer Parkmoord kijk: het is natuurlijk vreselijk wat daar is misgegaan, maar ik ben ook trots op de voortvarendheid waarmee "mijn" OM zelf maatregelen heeft getroffen. Die Commissie Posthumus instellen, dat vergt toch durf. Ik zie dat de landen uit Oost-Europa nog erg

'Na een geconstateerde schending neemt de Nederlandse overheid snel maatregelen'

dig optreden van het leger en het monddood maken van de Koerden. Nu komen er nog steeds veel klachten uit Turkije, maar die zijn van een aanmerkelijk lichter kaliber.'

En hoe doet het Nederlandse OM het vanuit een mensenrechtenperspectief?

'In het algemeen gaat het heel goed. Er

worstelen met hun OM. Dat heeft nog niet altijd traploos de overgang gemaakt van de oude *Prokoeratoera* naar een rechtsstatelijke organisatie. Mijn collega's uit die landen willen dan hun kritiek op het OM in een arrest erg stevig formuleren om de boodschap tussen de oren te krijgen. Wanneer ik dan zeg dat het ook wel wat subtieler

kan, krijg ik te horen dat ik dat zeg omdat ik afkomstig ben uit een land waar het OM wél deugt. Dat lijkt mij een mooi compliment voor het Nederlandse OM.'

Is het nog wel spannend genoeg bij het Hof? Het lijkt er op dat bij de landen in de voorhoede de mensenrechten wel zo'n beetje op orde zijn en dat het er in Straatsburg nu vooral om gaat de landen die achterblijven de aansluiting te laten vinden?

'Oh, het blijft zeer zeker spannend. Er komen nog steeds nieuwe vraagstukken op ons af. Kwesties waar de opstellers van het Verdrag zich destijds geen voorstelling bij gemaakt zullen hebben.

Een echtpaar heeft embryo's laten invriezen vlak voor de vrouw een baarmoederoperatie zou ondergaan. Een paar maanden na de operatie wil ze zich graag laten insemineren. Heeft zij daar recht op ook nu de man van gedachten is veranderd? En een voorbeeld uit Nederland is de zaak-Ramzi. Het Verdrag noemt in artikel 2 het recht op leven. Dat betekent dat een vreemdeling niet mag worden uitgezet naar een land waar hij voor zijn leven te vrezee heeft. Maar wat nu als deze vreemdeling verdacht wordt van terrorisme? Dat zelfde artikel 2 legt op staten ook de verplichting om de eigen burgers te beschermen tegen schending van hun recht op leven. Hoe verhoudt dat zich tot elkaar? Dat zijn boeiende afwegingen.

Ik heb altijd mooie banen gehad: als rechter, als lid van het OM en als hoogleraar. Maar deze baan is de eerste waarbij continu denk: "wat is het toch mooi dat ik dit doen mag!" Eigenlijk zou ik het bijna net zo lief gratis willen doen.'

Tekst: Juriaan Simonis